

"UKRAINIAN LABOR NEWS"

Printed and published tri-weekly by the Workers and Farmers Publishing Association, Limited, a joint stock company, incorporated under the laws of Manitoba, at its head office and place of business, at the corner of Pritchard Avenue and McGregor Street in the City of Winnipeg, Manitoba.

Subscription per year \$4.00

Telephone: J 1465.

"УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТІ"

газета для робочого люду — виходить три рази на тиждень: у вівторок, четвер і суботу.

Видав. Робітничо-Фармерське Видавництво Товариство, інкорпороване в Манітобі. Редакція, адміністрація і друкарня містяться в Укр. Роб. Домі, на ринку вулиця Пritchard і McGregor, у Вінніпегу, Ман. М. Попович, секретар.

Передплата на рік \$4.00

Адреса:

UKRAINIAN LABOR NEWS

Cor. Pritchard Ave. and McGregor St., Winnipeg, Man. Canada

ШЕСТИЙ УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧО-ФАРМЕРСЬКИЙ З'ЇЗД.

Шестий український робітничо-фармерський з'їзд в Канаді — так назвав би з'їзд Товариства Укр. Роб. Фарм. Дім, який відбується цими днями в салі Укр. Роб. Дому в Вінніпегу. Цим я хочу сказати, що Товариство Український Робітничо-Фармерський Дім вирвалося зі своїх вузьких рамок чисто робітничої організації і зробило масовою організацією українських працюючих мас в Канаді, воно стало визначником волі і стремління цих мас — навіть тих мас, які створюють поза організацією, але які завтра чи після завтра неминуло стануть його членами.

1924 рік — рік загальної економічної, а разом з тим і організаційно-освітньої депресії в Канаді не спливав організаційного розвитку Товариства Український Робітничо-Фармерський Дім. Товариство стояло на своєму організаційно-освітньому посту і видержало всякі зовнішні, а місцями і внутрішні нестачі та удари. Взяти хоч би майнерський страйк на заході, де від відділів, навіть досить сильних, осталися лише скалки. А всім нам відомо, як то тяжко відновили роботу, розпорешу роботу, де часом приходиться починати її майже цілком зпочатку з новими людьми.

Філії і відділи Т. У. Р.-Ф. Дім на заході цей удар видержали, хоч болючі ознаки цієї боротьби праці з капіталом на них лишилися і треба багато праці, щоб їх вигоїти. А лікарем для цього буде час і завзятість товаришів.

На сході тяжка загальна індустріальна депресія — безробіття, Чоловікові з голодним жодуком не дуже то хочеться братися до освітньої праці, а навіть йти до організації, котра безпосередньо не бореться на економічному полі.

Отже не дивлячись на ці загальні несприятливі обставини, Товариство Укр. Роб. Фарм. Дім не тільки встояло на своїх позиціях, а ще й значно поступило вперед. Хоч два невеличкі відділи закрилися, зате зорганізувалося дев'ять філій і відділів нових, які числять 210 членів. Сюди не включаються ті фармерські організації в Альберті, які є зв'язані впродз в Західним Окружним Комітетом, як також ті фармерські товариства в Саскчевані, які вже перевели ухвали про злуку з Товариством Укр. Роб. Фарм. Дім. Не вчисляємо їх тому, що вони не поборали ще членських степлів від Центрального Екзекутивного Комітету. А таких товариств є около десяти.

Зібралися делегати, найкращі, найсвідоміші представники українського працюючого населення Канади, на свій шестий робітничо-фармерський з'їзд. Зібралися, засіли в величавій салі Укр. Роб. Дому, побудованого за їх трудові центи, і радять для добра своєї організації, для добра цілого трудового загалу.

"500 делегатів" не пришло. Такого нещастя з нашою організацією не сталося. Але 63 делегатів з різних кінців такі дуже великої країни — приїхало. Приїхали делегати від Монреалу аж до Ванкувера. Не пани, не добродії, але товариші — робітники й фармери. Загальною всім делегатів з місцевими і братніми в 88. Минулого року було 60. Цих 28 делегатів збільшилося в першу чергу на рахунок фармерських організацій, а дещо на рахунок новосформованих відділів. Всі ці делегати репрезентують около 70 організацій, включаючи фармерські і жіночі.

Разом зі сформованням нових відділів, збільшилася і скількість нових Українських Робітничо-Фармерських Домів. Деякі відділи, що сформувалися цього року, зараз таки побудували, або купили будинки.

Так от дещо про делегатів. Деяким українським "народним" з'їздам "пощастило" зібрати на свої з'їзди по 500 делегатів. Це ж сила проти 88-ох! Величезна різниця зі всіх сторін. Візьмемо хоч-би кошти подорожі... Оті 500-тис делегати переважно лішки приходили на свої з'їзди, а незначний процент платив від душі 7 центів за стрітку. А наші організації платили за подорож деяких своїх делегатів по \$90.00, \$89.00 і \$85.00 доларів (в обидва боки). Монреал, Торонто, Торолд, Гемілтон, Тиммінс, Ансонвіл, Судбури — з одного боку, а Ванкувер, Колджен, Гилкрат, Кедагар, Дромгелер, Колгорст, Лейбрідж, Едмонтон, Мондеїр, Ланок, Вергевіл, Спенден — з другого. Делегати з західного Онтаріо, частини південної Альберти та Саскчевану, подорож з яких в обидва боки вносить \$25.00 до \$50.00 кожного, ми вже й не рахуємо, як зовсім не рахуємо Манітобу.

Може хто скаже при чому тут подорож? А я скажу, що, годуючи під теперішній тяжкий час, кошти подорожі делегатів є барометром свідомості членства організації. Бо навіть в найкращій економічній часи ні одна з українських організацій в Канаді не мала такого великого числа делегатів з так віддалених одна від другої місцевостей, як це має Товариство Український Робітничо-Фармерський Дім.

Це свідчить, що наша організація розуміє значіння з'їзду, бо вона переконана, з минулих з'їзді, що вони скликаються не для розмовки, але для дійсної організаційно-освітньої праці. Як-би не було минулих з'їзді, не було-б і організації. І коли хочемо, що організація зростає численно і зміцняється морально, треба спільних нарад найсвідоміших представників членства. Треба щоб далекій індустріальній схід стрінувся з таким-же далеким вуглевим і рільничим заходом. І для цього вибрано Вінніпег, як середину цього величезного простору між сходом і заходом.

Ми знаємо, що багато товаришів в Європі, що слідять і досить добре познайомлені з працею Товариства Укр. Роб. Фарм. Дім, а навіть багато товаришів в Злучених Державах, де населення згущене в великих містах, положених одно близько до другого — не можуть докладно уявити собі всіх труднощів ведення організаційно-освітньої праці в нашій організації. Товариство Український Робітничо-Фармерський Дім розкидане

на величезних просторах Канади. З Монреалу до Ванкувера 3.000 миль, 4 1/2 доби їзди найкоршим потягом. Це зовсім не є прогулянкою для делегата товкиса дві з половиною доби в потягові в один бік, як не є локсуєм для організації заплатити за подорож делегата 90 доларів.

Ось що то значить зібрати в Канаді на з'їзд 63 делегатів з поза Вінніпегу. Відрадне явище в нашньому з'їзді Т. У. Р.-Ф. Дім, яке привітає кожний свідомий робітник і фармер — це значне число фармерських делегатів, які приїхали з далекої Альберти і Саскчевану. Фармерські товариства прислали своїх делегатів на з'їзд Т.У.Р.-Ф.Д. щоб порадитися спільно з робітниками та перевести в життя давню вже плехану мрію про злуку робітників і фармерів.

Хай-же шестий український робітничо-фармерський з'їзд покладе тривкі підвалини під цю злуку. Хай жне злука робітників і фармерів!

Волинцев.

ТЕАТРОСТУДІЯ ДЛЯ З'ЇЗДІВ.

(Розмова делегата з Загоду з режисером.)

В неділю по полудні мав я нагоду бути присутнім на проєбі Театральної Робітничої Студії, щоб хоч трохи познайомитися з цєю роботою, про яку ми читали в "У.Р.В.". І переконався, що дійсно проєбі театрустудії відбуваються в безоглядній тишині і при найбільшій увазі аматорів. Чути тільки голос сфери, що брешить монотонно і виразно: ці голоси виконавців, які грають, а не, як звичайно водиться на аматорських сценах, повторюють машинально за сфери. Збоку стоїть режисер і мовчки, але з увагою слідкує за грою студії. Час від часу зверне увагу, заверне спину і знову робота посувається вперед. Буває, що одіуцену завертає кілька разів, аж доки не вийде вона як слід. По скінченню одіу — коротка пауза. Кілька жартів, сміх, жести. А потім голос режисера: "— Друга дія!"

Студії стають на свої місця, знову зановоє тишина і робота кипить. Здається нічого надзвичайного, але для нас, що звикли грати свої певички на пробах драматичних гуртків, це щось дійсно надзвичайне. При такій робітній справі можна досягнути великих успіхів.

Після проби розбалакалися з режисером Театрустудії. Звичайно, говорили про театральне мистецтво. Я розказував про працю драмгуртків в західній Канаді, режисер розказував дещо про Вінніпег. Мене здивувала незвичайна щирість цього товариша, який старався говорити зі мною так, аби я і ще кількох делегатів винесли користь з розмови. Він навіть перекладав нам коротко історію театру взагалі і українського зокрема, а кінці торкнувся праці в наших драматичних гуртках. Просто — не розмова, а лекція. Навіть в закінченні розмови режисер Театрустудії не тратив марно час. А ще одні з кінців Студії.

Вкінці забалакали й про найбільш дії вистави Театрустудії.

— Бачите товариші, — почав режисер — коли ми ставимо підчас з'їзді робітничих ор-

ганізацій дві вистави, то в цьому маємо певну певну ціль. Перш усього ви побачите в найбільшій четвер на сцені У.Р.Д. нову драму М. Ірчана "Родина циткарів". Чому ми ставимо цю драму, а не іншу? Тому, що ця драма надається до постановки на найменшій сцені і без сумніву незадовго її ставитимуть по цілій Канаді. Але сама ця в цій драмі дуже тяжка і щоб хоч прийшло добре гради її, то варто побачити її в кращій грі. На з'їздах є делегати і делегатки з різних місцевостей Канади і власне вони зможуть побачити "Родину циткарів" в належній грі та описати в своїх місцевостях дадут потрібні вказівки.

А драма ця тільки перед тяжким виїздом з друку.

В найбільшій суботу Театрустудія ставить драму-поему "Казка старого млина". Застрягає вас, що це драма не виставить ні один драматичний гурток, бо вона незвичайно тяжка. Перш усього — писала вона віршом і вимагає від аматорів досконалого знання ролі. По друге — сямий зміст, до певної міри вивитий фантазією, дещо за тяжкий для нашого глядача. Але це дійсно мистецький твір. І ось постановкою цієї тяжкої драми, Театрустудія покаже делегатам, що значить совісно попрацювати над штурком. Технічне виконання доведене в ній до справжньої висоти. Як режисер, кажу вам прямо: театрустудії, які виступають в "Казці старого млина", знають цілу книжку напам'ять. Але за мало знати напам'ять. Вони при тому й грають і цим самим доповнюють мистецький твір поета, своєю мистецькою грою.

Думаю, що товариші делегати і товаришні делегатки читали і товаришні делегатки читали скористають з цих двох постановок Театрустудії і після їх повертуту в свої місцевості це більше закінчить робота в драматичних гуртках...

На цьому ми закінчили свою розмову, бо вже треба було йти на концерт. Але з великим нетерпінням жду тепер на четвер і на суботу.

Делегат з Загоду.

УКРАЇНЦІ ПІД РУМУНСЬКО-БОЯРСЬКОЮ КОРМИГОЮ.

(Докінчення.)

Щоб надати знищення українських шкіл законності, румунська влада зробила розпорядження громадським начальникам, жерентам (комісарам), а також вїтам, щоб ті послали до шкільної влади заяви про румунізацію з печатками громад. Таким чином виготовляли волю народною й на підставі цієї волі закрито народні школи.

До того-ж пани Флюндери та Нестери твердять, що Буковина колись належала молдавським князям, а тому тепер усе населення мусить говорити по румунськи. Яка дика ж думка, видко хоч би з цього факту: колись Буковина належала до галицької держави, а ще раніше, то й теперішня Молдавія також належала до Київської держави, а в самій Молдавії колись говорили старо-українською мовою. Нам, однак, важно не те, що колись було, а те, що є тепер. А тепер біль-

шість населення Буковини — це Українці, які хочуть учитися на своїй мові, але цю мову заборонено.

З такою-ж нещадністю румунська влада почала нищити також і середню школу. Почалося це з скандальної ревізії школи в Кішмані, в якій училося до 600 учнів. Цю гімназію громада поставила на свої власні кошти. Не зважаючи на це, румунська влада конфіскувала будинок і передала його для румунського ліцею.

Так само закрито гімназію у Вашківцях та Виниці. Закрито приватну вчительську семінарію, яку утримувало педагогічне товариство "Українська Школа". Жіночу вчительську семінарію також зачинено. Довгий час залишилася ще червоноцька гімназія, але й вона не довго простояла. Спочатку було примусово заведено румунську мову в перших класах, а потім і все переведено на румунську мову. Крім того, шовіністи знайшли ще о-

дин засіб нищити освіту нерумунських національностей. Вони проваляли на іспитах усіх, хто не був Румуном, а особливо Українців.

Дальшим кроком переслідвань було закриття українських кафедр в університеті. Тепер уже всі кафедри знищено і всіх професорів звільнено. Як бачимо, румунізація повна, насильство не знає меж. По селах Румуни позাপроводили так звані "кази едукате", тобто щось подібне до народних читалень. Це зроблено теж для румунізації населення. Звичайно, до тих "каз едукате" ніхто, крім румунських жандармів, не ходить, але населення мусить їх оплачувати своїми коштами, своїми податками.

Цікава також політика щодо до вчительства. Румуни колись говорили, що в Бессарабії немає шкіл народних українських тому, що немає вчителів. Та приклад Буковини показує дійсні наміри влади. Всіх або майже всіх українських учителів румунська влада постягала з Буковини і повислидала під тим приводом, що вони мовлять, не знають мови. Таким чином сотні вчителів пішли на заслання. Частина з них попала в прибережні наддунайські округи, з нездоровим підсонням, багатьох відірвали від хатини, де вчителі проживали десяти і більше років.

Варто звернути увагу ще на одну рису культурної роботи нової влади. Це переслідвання культурного руху.

Військова влада свавільно по-

закривала народні читальні "Бесіди" й товариства "Січі". В 1921 році вона зачинила студентську громаду, так звану "Студентський Союз" в Чернівцях, а багатьох студентів посадила в тюрму. Потім було закрито ще одно студентське товариство. В 1923 році дирекція поліції закрила товариство "Січ", в якому гуртувалось 110 українських студентів. У Виниці закрито Народний Дім, а майно забрав собі префект на свої власні потреби. Пізніш закрито було "Жіночу Громаду", "Власну Поміч", "Руську Бесіду" в Мисоні, "Січ" у Барбівцях, "Січ" у Іспасі, "Шкільну Поміч" у Паниківцях, "Руську Рад" в Чернівцях. З сотні українських товариств лишилось хіба якихсь два десятки, але й ті цими днями зістали закриті.

Якої мети досягла тими переслідваннями румунська влада? Повиклидала українських урядовців, вона однак не зложила симпатій у румунського населення, що становить тільки третину всієї людности. Румунські селяне Буковини не мають ніякої користі з того, що український селянин не має своєї освіти своєю мовою.

Діке поведження румунських окупантів таке, що навіть селяне румунської Буковини перенялися ненавистю до румунської влади. Всі робітники й селяне чекають того часу, коли зрештою вони зможуть вчинити розправу з боярами.

Г. Григорювич. Чернівці, 2 грудня 1924 р.

СВЯТО В БЕРЛІНІ.

Еріх Мюзам, славний німецький письменник і драматург-комуніст з'їзав недавно випускеним з тюрми, в якій відсидів 5 літ за свої комуністичні переконання. Його поверот в Берлін вітала 50-тисячна робітничка маса.

"Золота" неділя в Берліні — так зветься остання неділя перед Різдом — золота для спекулянтів.

Магазини відчинені, по вулицях різдвяний ярмарок і сила силена покупців.

В цей день концертні салі, театри зачинені. Всі думають про різдво, а про "політику" — і казати нічого. В цей день тільки в ранковому випуску "Роте Фане" надруковано об'яву, що Еріх Мюзам, один з вождів Мюнхенської Радянської Республіки, сьогодні у вечері, в 8-й годині, прибуває в Берлін на Ангальтський вокзал і що всі робітники закликаються зібратися туди для зустрічі Еріха Мюзам.

Чи зберуться робітники? Чи вони, як обивателі, залишаться дома в своїй сім'ї готуватися до інтелігентного різдва?

Сема година вечера... На Асканській площі перед вокзалом кипить життя. Елегантні автомобілі буржуазії під'їзять і від'їзять.

Сотні і тисячі заможніх обивателів чекають приходу експресів з південної й середньої Німеччини, щоб зустріти "милі" родичів з їхніми "подарунками". Бо різдво насамперед сімейне свято. Біля вокзалу на диво багато поліції... Щось дуже багато поліції!

Добре одягнені буржуа дивуються.

Що трапилось? На площі вже зібралися більш менш значні групи робітників та робітниць.

Вже появивилися "козакі" — кінні поліції і розсилаються на майдані, турбуючи здивовану "публіку".

Раптом з бокових вулиць доноситься спів.

Чути революційні пісні, величезна демонстрація зі сходу Берліна влівається на Асканську площу. Десятки червоних прапорів, а між ними один радянський, одержаний від деревобробників, майорить понад головами.

Чути вигуки багатьох тисяч демонстрантів: "Випустіть політичних в'язнів!" "Геть Юстію Еберта!" "Хай живе Історія Інтернаціонала!" "Хай живе світова революція!"

Поліція нерується. Офіцери метушаться і пробують затримати демонстрацію. Даремно! Кілька хвилин пізніше тисячі робітників з півдня, пів-

денного-сходу Берліна і з Найкельна стихійно вліваються на майдан. "Північ" і "Вердін" також приходять і в 8-й годині вечера вся велика площа перед вокзалом чорніє від демонстрантів. Трамваї, автобуси і приватні автомобілі зупиняються серед юрб народу і не можуть сунутися ні вперед, ні назад. У велитенському помешканні вокзалу і на пероні ніде упасти яблуку.

Скрізь робітники й робітничі, скрізь червоні прапори, революційні пісні й вигуки: "Хай живе!"... "Геть!"... Через 5—10 хвилин прибуває експрес з Еріхом Мюзамом. Всі напружено чекають... Тоді починає виступати поліція чорно-червоно-сіро-жовтої республіки спекулянтів: шаблями, прикладами і гумовими палками вони хочуть розігнати демонстрантів, але без усякого успіху. Вони хочуть очистити будинок вокзалу. Озвіріло бе юрбу гегардів і поліція з поліцією. Кулемети поставлені і пригатовані стріляти.

Поліція верхи хочуть осадити натовп людей, що не встигли розійтись. Поліція божевільно, але поволеньки відступає юрба і від натиском поліції: в цей момент повинен прибути потяг з Мюзамом. Раптом через площу біжить група поліції.

Офіцер командує. А з одної з бокових вулиць знов прибувають демонстранти. "Стій, назад!" — кричить офіцер. Перша лава спускається на коліна, друга лава стоїть і з наведеними рушницями чекає команди "стріляй!" Кілька робітниць вибігає вперед, розіпнявши пальто і кричать здивованим поліціям: "Стріляйте, собаки!" Іх б'ють гумовими палками і тягнуть у поліцейський участок...

Потяг прибув. "Де Мюзам?" — кричать робітники; деякі найдогладливіші згадують його портрет, вищений у ранковому випуску "Роте Фане" і пізнали його, так довго сподіваного. Це було діло однієї хвилини, сильні робітничі руки підняли його на площі. Вигуки: "Він тут!" моментально розійшлися серед усіх демонстрантів. Лунають могутні згуки "Інтернаціоналу". Поліція ще лютіше бе в юрбу. Юрба вбівається до купи і тов. Пік каже коротку промову: "Я вітаю тебе, Еріх Мюзам, що визволився від п'ятирічної"

каторги в Баварській тюрмі. Вітаю тебе від імені 3. Інтернаціоналу, Німецької Комуністичної Партії і червоної допомоги. Ти є прикладом, як люто карають в Баварській і Німецькій Бастиді. Навіть хорих не жаліють там і ставляться до них з фанатичною ненавистю. Лікарі там є зрядять реакції (вигуки: "Ганьба!")

"Тов. Гагамайстер загинув без допомоги. І тепер це гинуть там 7.000 в'язнів, безстрашних, там в цитаделі реакції, збудованій при контрреволюційній німецькій соціал-демократичній партії. Берлін 1919 року, Бремер, Гале, Мінхен і т. д., це віхи на дорозі зради соціал-демократів німецьких; тисячі й тисячі загинулих робітників акривають ї. Ми не повинні забувати та й не забудемо, що це соціал-демократична партія, яка завжди стоїть проти вимог амнестії.

"Тим часом, як звільняли фон Ягова, коли навіть біла Баварія вважає за потрібне випустити в'язнів Радянської Республіки, — там у Німеччині, де соціал-демократи мають особливий вплив, Макс Гольц й інші революційні робітники сидять по тюрмах.

"Ми клянємось тобі, Еріх Мюзам, безумствено боротися, поки не звільнять інших. В ім'я цього: хай живе Комуністичний Інтернаціонал і Німецька Комуністична Партія!"

Тов. Еріх Мюзам відповів на цю промову з слізьми на очах: "Товариші, оскільки я радий Вашій зустрічі, остільки я переконаний, що я маю заздужив ї. Я вертаю на волю, але не виправданий, а звільнений умовно. Як може комуніст випробувати себе, як не тим, що він життя своє віддає для визволення своїх братів, що сидять по тюрмах і що не є гірші за мене".

Далі він не в силі говорити. Розносяться вигуки привітання. Знов підіймають робітники на руках Еріха Мюзам і несуть його в автомобіль. Маси вирушають. Атакою кінноти і ударами прикладів поліція намагається розігнати юрбу. Але даремно. Юрба знає, чого вона хоче.

"На площу Блюхера!" — закликають таким гаслом комуністи; чути сигнали сурм, збираються колони комуністичної спілки молоді і йдуть.

"Громадяне!" і поліція страшенно здивовані.

"Що це значить?"

Це вже не колони демонстрації з парасолями і бутербродами, що йдуть без усякого ладу!

"На майдані чути команду комуністів: "Юнгштурм (комсомол), шкуйсь! — Марш, марш!" — і швидким кроком колони йдуть, з прапорами напереду, перед здивованою поліцією, прямуючи на площу Блюхера. І на площі Блюхера припиняється рух. Маси демонстрантів захоплюють вулицю.

Наближається автомобіль з тов. Мюзамом. Це одна мить і десятки тисяч робітників та робітниць співають "Інтернаціонал".

Нарешті комуністи — керівники демонстрації, проложили дорогу серед демонстрантів і автомобіль з Еріхом Мюзамом зникає.

В повному військовому порядкові, з червоними прапорами і натхненними співами розходяться демонстранти. Група приблизно в 2.000 комсомольців зі сходу Берліна прямує до будинку брехливий "Форвертс". Багатотисячні вигуки "ганьба" — лунають перед будинком соціал-демократів.

Інші групи демонстрантів прямують на північ, південь, в Пойкелья і Вердінг. "Давайте нам Макса Гольца!" "Давайте нам наших політичних в'язнів!" "Геть капіталістичний класовий суд!" — вигукують демонстранти.

Розлягається спів червоногвардійського марша, "Варшавського", "Інтернаціоналу", "Червоного прапору" й інших багатьох революційних пісень.

— Ну буржуазія на цей раз не мала золотої "неділі" — скажам з мого старий робітник. — Ця неділя була нашою "червоною неділею".

Ф. Ланге.